

сами о собі ■
сами о себе ■
самі про себе ■
самі пра сябе ■

samiosobie

місячнік сапэчна кulturalны /161/ квіеціе 2022

Могілки в Істоку

Проізджаючы з Дубіч Цэрковных до Гайнувкі, пэрэд вёскою Істок звэртае увагу група старых соснў на згуркові. Тут находяцца вёсквы могілкі, дэ захвалосе шчэ нэмало даўніх, камэнных і дэрэвяных крыжуов, сэрэд якіх выружняецце група кутых, осаджоных на камэнях, з цяжко разбуорлівымі напісамі. То одна з таемніць вёскі Істок.

Всхуодне Пудляшэ даўней покрывалі густыя лісы. В час вэлікога князя Казіміра Ягелончыка былі воны поделёны на пушчы. Лісы, якіе дотыкалі болуот Полесся назвалісе Каменецкою пушчою, а тые, што находілісе в вэрховях Нарвы і Наровкі – Беловежскою пушчою. Вэлікі обшар міежду Супраслю на пувночы, а Мельніком на полуднёві займала Бельська пушча. Ціелы той обшар в 1513 рокові бив об'еднаны в Пудляшске воеводство.

В Беловежскай пушчы любілі полёваті вэлікі князі літовскі і королі пуольскі, тому ейі старалісе добрэ охраняті. **Жыгімонт I** пудпісав уставу, якая давала права і обовязкі лесьным службам: осочнікам, стрэльцям і мысьлівым. В 1533 рокові Бельська зэмля з Бранском, Нарвою і Суражом пэрэшла в володане королевы **Боны**. В королевшчынах загадала вона провэсті волочну померу, дякуючы якоу повсталое оддэльнэ Бельське лесніцтво. Пэршым

вядомам бельськім лесьнічыым бив **Хрыстофор Трояновскі**, которому подлягалі шыры воітовства з цэнтрамі в Вітові (воуіт **Павол Руднік**), Збучові (**Даніковіч**), Ягодніках (**Клім Медведь**) і Курашові (**Міколай Грыневіцкі**). До пэршого з іх, разам з Вітовом, Корытскамі і Старым Корніном, належав і Істок.

Вёска існовала напэвно пэрэд 1570 роком, колі дворанін **Остафій Халецкі** створыв в Бельскай пушчы рад новых

сёл. Сэрэд лесных ураднікув был таксамо бельскі мешчанін з Відова **Міхал Божко**. Тая фамілія была в Істокові до нэдавна популярна. А свою назву вёска взяла од істочніка воды, которы дае тут початок рыэчці Орлі – прытокові Орлянкі.

В XVIII віекові, колі Бельске лесніцтво пэрэшло до Браніцкіх, было воно поделёнэ на тры ключыэ з цэнтрамі в Лядах, Мохнатым і Трывэжы. Істок належав до пэршого – в 1772 рокові было тут две корчмы і оно пять домюов. Все воны платілі огулом 26 зл. податку. Відно Істок был раней на мнуого буольшы і якісь катаклізм гісторыі доюв до ёго занэпаду; але корчмы осталісе на своюом міеэсцю.

Істоцкі могілкі расположоны сэред пішчаных полкуов вёскі і належат до прыхода в Старым Корніні. Молітва над могіламі проходіт тут два разы – в *Нэдіелю жон міроносіц* і в свято *Воздвіжэня Креста Господня*, 27 вересня. Одправа починаяецце молітвою пэрэд сінім крыжом, которого жытелі Істока фундовалі в 1975 рокові. Поховальны літургіі проходят в старокорнінскуй цэркві, але покойнік на той час остаецце вдома. Пасля літургіі батюшка прызджае сюды і выводіт покойніка пуод прошчальны крыжыэ і далей на могілкі.

На істоцкіх могілках ростут дубы і сосны, которы пэвно помнят пэршы, похованы тут особы. Месцём іх спочыну можэ быт спуольна могіла, котора вызначона шырома жылезнымі крыжамі на камэнных, польных камэнях. Час зробів своеіе і тэпэр осталісе туолькі два з іх. На могілках знайдэмо шчэ одін, такі сам крыж, которы правдоподоубно пэрэсунулі з тэйі могілы. Можлівэ тожэ, што всіех крыжуов было пять, што згуоднэ з ліком домюов в 1772 рокові.

Форма крыжуов, зробёных чэрэд одного коваля і камэнны основы, могут звязуваті іх з

часом вэлікіх эпідэміі XVIII в. Нэрэзбуорчывы напіс заховавсе туолькі на одним з іх. Генезісу повстаня крыжуов трэба шукаті хіба в час эпідэміі морового поветра в 1710-20 роках. Тогды чэрэд Пудляшэ проходілі ружны вуйоська, которы і прынэслі з собою чуму і іншы хворобы. То тогды в Старым Корніні аб'явіласе ікона Богородіцы і сюды почало прыбываті тысячы полоннікув зо всіех кірункув. Нэкоторы з іх ішли сюды таксамо чэрэд Істок.

Цікаво, што в найстарэйшуй часті істоцкіх могілок пэршы похованы расположоны променісто до огульнуй могілы. Туолькі пуэнейшы похованы роду Божкув ідут вжэ в радках. Найстарэйша часть могілок ліжыт по правуй стороніе, ідучы од брамы. То там найдэмо камэнны крыжыэ.

Найстарэйшы крыж, на якім можэмо прочытаті эпітафію, належыт до могілы **Васіля і Анны Божкув**. То діедкі народжоного в 1878 рокові **Лук'яна Фёдоровіча Божко**. Разом зо своею жуонкою Верою Степановной мев две дочкі **Анастасію і Анну**, а таксамо сына **Пэтра**. Пэрша вышла замуж за **Мартіна Корча** з Тофіловцюв, друга за **Пэтра Белевского** з Мора. Пэтро Божко згінув на фронті в совецкуй арміі 24 лістапада 1942 р. Ёго дочка вышла замуж за **Міхала Жака** і тому фамілія Божко в Істокові пропала (часом пісаласе таксамо як Бошко). Пры цэркві в Старым Корніні стоят тры крыжыэ в памэць іншых Божкув, которы згінулі в час II вуйны: **Пэтра Лук'яновіча і Дмітра Антоновіча**; трэтэго напісу нэ можэм розчытаті.

На істоцкіх могілках споткаемо таксамо такіе фаміліі як: Хомчук, Гурын, Кердэлевіч, Томчук, Мінюк, Пень, Герцун, Тімофеюк, Андрэюк, Філіповіч, Красковскі, Люнда, Голёнка, Андросюк і Жак. На жаль, на старуой часті могілок заховалосе мало камэнных крыжуов. Людэ былі тут нэбогатымі

і мало хто муог собіе дозволіт на іх заказ. Дэрэвяны крыжэ по 50-60 летях порохніелі і падалі, а могілы з піску розплывалісе. На захованых, дэрэвяных крыжах тяжко дісяка одчытаті напісы.

Тэпэрышні помнікі на могілах, выконаны з мармуру, нічыюм особлівым нэ вылучаюцце. На шчасце, буольшость напісув на

Камэнны помнік з жылезным крыжыком на могілі Рыгора Голёнкі (1888-1910)
Дэрэвяны крыж з 1955 р. на могілі Домінікі Божко
Традыцыйны і новы крыжыэ на могілках в Істоку, ліпень 2021 р.

іх робіцце в нашу традыцыі – на руськуй і цэрковнославянськуй мовах. Могілы і іх окружэніе догляджоны, а цэлымі могілкамі опекуецце солтыс вёскі Галіна Кот. Збірае вона грошы і наймае чововеіка для косеня і парадкованя. Гожэ расположоны могілкі

е найважнейшым помніком культуры Істока.

Пры дарозі з вёскі на могілкі, в жылезнуй огороджы, стоіт група шырох крыжуов, фундованых жытэлямі. Месце досконало показуе эстэтычны змены, якіе наступалі в ружных часах. Два з крыжуов дэрэвяны, трэці бэтонны, але в традыцыйнуй формі, а

чэтвэрты з лястрыко, бэзстыльны. Посэрэд вёскі стоіт новы, высокі, сосновы, вусьміраменны крыж, зробэны в найлепшых, прыпушчанскіх традыцыях. В месцу головнуй пэрэкросці прымоцованы стылёвы, мэталічны крыж. Спэрэду бачым богаты, молітвенны напіс по цэрковнославянску. Крыж фундовалі жытэлі Істока, а створыв ёго майстэр **Анатоль Корх** з Корхуов (Красковшчыны). Шчэ іншы крыж з лястрыко, фундованы жытэлямі вёскі, стоіт пры в'ездзі до Істока з кірунку Вітова.

На кунэць оддаймо слово о. **Ярославу Брэну**, настоятелю прыхода в Старым Корніні, которы в 1899 рокові опубліковав досконалу роботу про рэлігійнэ жыцэ сэлян Бельского повета. Мнуго месця автор одводіт поховальному обраду і помінанію умэршых. Чытаем тут м. інш.:

„Колі хто умрэ, одразу поведомляецце духовенство, коб цэрковны сторож выдав брацкі свечы, хоругвы тэмного колёру і выносны крэст. Хоругвы ставят в брамі дому, а крыж в голове умэршого. Умэршых мыют ста-

рыэйшы жэншчыны, а чыстую белізну для мужчын накладют мужчыны, а для жэншчын – жэншчыны. Пузней умэршого кладут на покуті на лаві, головою звэрнёного до іконув. Умэршу дівчыну, котора входіла в дорослы віек, одягают в шлюбны струой. Посля того двое чы трое старшых люді почынае співаті Псалтыр, седячы за столом, на якім поставэны почастунок. Співане *Псалтыра*, прыготоване труны і копане могілы робіцце бэз грошы, туолькі з запрошэніём на обіед. Пры сіетым труну можна прыготовлюваті і в вэліке свято, колі жадён жытель вёскі ніколі нэ возьмэ до рук сокіеры. Прыготовлюване труны лічыцце навэт богоугодным учынкoм. Стружкі посля струганя дошчок вкладаюцце на ніз труны і прыкрываецце сіеном...”.

Тэпэр буольшу часть обраду похованя організуют пэрэважно спеціяльны, поховальны дома, туолькі Божэственныя Літургіі служат як колісь.

Іван Мінкевіч
фото **Іван Троц**

Скарбы Падляшша

Рака Локніца пачынае цячы сярод палёў, якія належаць да сялян вёскі Новакорніна. Пакуль дойдзе да ракі Нарвы і іх воды не спалучацца, ў лесе непадалёк Чыжоў перасячэ мяжу гайнаўскага і бэльскага паветаў. Там, дзе чалавек не дакрануўся сваімі рукамі падчас меліярацыі, рака цячэ русламі поўнымі цёмных закуткаў. У некаторых месцах відаць старыя рэчышчы, якія не падпарадкаваліся чалавеку і ўсё яшчэ цякуць старымі сцяжынкамі. Так і ёсць непадалёк вёскі Піліпкі. Менавіта тут ў 1914 годзе была знойдзена адна з найбольшых каштоўнасцяў Падляшша – залаты скарб готаў.

У канцы Піліпкаў, непадалёк прыдарожных крыжоў, знаходзіцца дом сям’і **Федарукоў**. Бяльшчане, якія едуць адпачываць на прыродзе або адведаць сваіх сваякоў у Гукавічах ці Кожыне пераязджалі каля яго не раз. Аднак толькі некаторыя ведаюць, што на краю даліны ракі Локніцы, якую бачна справа, знаходзіцца *Золоты Пешчанік*. Гэтае ўрочышча ад заўсёды было для жыхароў сінонімам мінулага, так як для гацькоўцаў іхні *Замок*. Людзі ведалі, што яны не першыя гаспадары гэтай зямлі і месца называецца так невыпадкава.

На працягу стагоддзяў людзі знаходзілі там кавалкі золата і людскія косткі. Для падляшчукоў быў гэта своеасаблівы *Кландайк*. Яны ведалі, што золата не ляжыць у зямлі проста так ды пыталіся – кім былі гэтыя далёкія людзі? Чаму жывем на месцы, дзе пражывалі такія багацеі і куды яны падзеліся? Скарбы, якія людзі знаходзілі ў зямлі, да пэўнага моманту не траплялі ў рукі дзяржавы, а верагодна былі прададзены прыватным гандлярам. Таму можна меркаваць, што каштоўнасці з Піліпкаў знаходзяцца ў руках калекцыянераў з усяго свету.

Тым больш важная з’яўляецца інфармацыя пра падзею з трэцяга сакавіка 1914 года. Менавіта ў гэты дзень **Макар Філіманюк**,

трыццацігадовы жыхар Піліпкаў, вырашыў пайсці капаць пясок ва ўрочышча *Золоты Пешчанік*, якое называлі таксама *Баранінай*.

Хутка высвятлілася, што не будзе гэта прасты дзень. Неўзабаве вынырнула з-пад зямлі пасудзіна з падгнілым вечкам. Збянтэжаны Макар яе адчыніў. Аказалася, што ўнутры былі чалавечыя косці і нейкія кавалкі металу. Ён хутка высыпаў косці ў выкапаную дырку і забраў кавалкі металу да хаты. Адчуваючы, што знайшоў незвычайную рэч, Макар паклікаў у свой дом лепшых сяброў — **Андрэя Філімонюка, Эміліяна Сакоўскага, Мікіту Абрамюка і Васіля Стэпанюка**. Пасядзелі,

падумалі і рашылі, што кожны з сяброў возьме невялікі кавалак металу да сваёй хаты.

Пра тое, што кавалкі металу

залатыя Макар даведаўся толькі праз некалькі дзён, калі паехаў у Бельск і паказаў іх гарадскому гадзіншчыку. Ён запрапанаваў яму цану 40 рублёў. Аднак жыхар Піліпкаў на гэтую прапанову не пагадзіўся. У надзеі атрымаць вялікую ўзнагароду, вырашыў пайсці ў Бельскае павятовае казначэйства. Калі там пабачылі ў руках селяніна такі скарб, паведамлілі Бельскую паліцыю, прадстаўніка царскіх уладаў.

Адкрыццё Філіманюка выклікала вялікую цікавасць і запусціла ўсю бюракратычную машыну. Неўзабаве вестка пра скарб дайшла да сталіцы царскай імперыі, Санкт-Пецярбурга. Улады былі ашарашаны гэтай знаходкай і вырашылі ўзнагародзіць Макара і яго сяброў прэміяй у 200 рублёў. На гэтыя часы была гэта значная сума грошаў. Аднак, між іншым, з ўвагі на вайну і бежанства, сродкі не трапілі ў рукі піліпчукоў.

На другі дзень на месца знойдзенага скарбу прыехаў паліцэйскі. Пасля апытання высвятлілася шмат цікавага. Вестка пра знаходку Макара Філіманюка хутка разышлася. Многа людзей пачало круціцца вакол вёскі, у тым ліку жyd **Фішка** – анучнік з мястэчка Орля. Аднак не было вядома ці да чагосьці дакапаўся. А паліцэйскі ўсе кавалкі залатых упрыгожанняў спісаў ды забраў ад сяброў Макара.

Неўзабаве справай занялася Імператарская археалагічная камісія. Вывучэнне скарбу і даследванне ўрочышча *Бараніна* было даручана археолагу **Сяргею Дубінскаму**. Гэта быў сын настаўцеля праваслаўнага прыхода з

вёскі Наройкі, вядомы даследчык падляшскіх старажытнасцяў з наваколля Драгічына і Семяціч. Ён заявіў, што медны кацёл з залатымі ўпрыгожаннямі верагодна з'яўляецца абсталяваннем разбуранай магілы. Скарб хутка трапіў у Эрмітаж, адзін з самых вядомых музеяў света. Знаходку можна там пабачыць і сёння.

* * *

27 лютага г.г., у Музеі малой бацькаўшчыны ў Студзіводах прайшла сустрэча з **Вадзімам Беяўцом**, вядомым беларускі археолагам, знаўцам рымскага перыяду на землях паўднёвай Беларусі і Падляшша. Ён менавіта распавёў пра скарб з Піліпкаў у гэтым кантэксце. Сустрэча прайшла ў рамках Школы падляшска-беларускіх культурных і гістарычных традыцыі, якая дзейнічае пры студзіводскім музеі.

Археолог Вадзім Белавец раскажаў, што ў медным сасудзе знойдзеным Філіманюкам знаходзіліся падвескі, фрагменты залатога бранзалета, нашыйніка, спражак, засценак і паправак. Гэта былі рэшткі гоцкай магілы, якая добра ілюструе фарміраванне гоцкай эліты ў першай палове трэцяга стагоддзя нашай эры. Тады готы прыйшлі на нашыя землі, пражываючы тут некалькі дзесяцігоддзяў. Іх эліта была цесна звязаная з паўднёвай Скандынавіяй, асабліва востравам Готланд. У готаў была высокаразвітая культура, а ў прычарнаморскай Украіне стварылі яны сваю дзяржаву. Можна нават гаварыць пра гоцкае каралеўства і манархічную дынастыю.

Вадзім Беявец звяртаў увагу на незвычайнасць скарбу з Піліпкаў. Прадметы паходзяць з розных рэгіёнаў – Скандынавіі, Усходняга Памор'я, Шлёнска (Сілезіі). Як яны трапілі на Падляшша? Ведаем, што гоцкая армія ў пошуках зямлі перамяшчалася на поўдзень – да Каспійскага мора. Яны хацелі прарвацца ў Чорнае мора, каб мець доступ да гандлю з Рымскай імперыяй. Нашыя героі хутка пабілі вандалаў, якія жылі ў гэтых раёнах.

У пахавальнай традыцыі готаў не было звычайу класці ў магілы зброю. Такім чынам, не захавалася ніякіх прыкмет таго, што былі яны ў свой час, пасля войскаў Рымскай імперыі, найбуйнейшай ваеннай сілай у Еўропе.

Знойдзеныя ў Піліпках помнікі гоцкай матэрыяльнай культуры адыгрываюць вельмі важную ролю ў дыскусіях аб культурным вобразе зямель паміж Нарвай і Бугам у першыя стагоддзі нашай эры.

Золоты Пешчанік непадалёк вёскі Піліпкі цяпер рэдка пакрыты дваццацігадовымі бярозамі. Зямля вакол іх разарваная дзіркамі, якія сведчаць аб „залатой” славе гэтага месца. Калі надыходзіць адліга, воды ракі Локніцы набліжаюцца да вёскі. Бывае, што апрача кароў тут любяць плёскацца дзеці. Хто ведае, можа аднойчы вясной вада пакажа больш са спадчыны людзей, якія жылі на падляшскай зямлі напачатку нашай эры, яшчэ да сённяшніх Падляшчукоў, або разам з імі.

Максім Фіонік, фота: аўтара

Białowiecki kierowca

Białowieża jest specyficzną wsią. Można zaryzykować twierdzenie, że nie znajdzie się w naszym kraju innej, w której mieszka tak duża liczba osób z wysokimi tytułami naukowymi. To z racji istnienia w niej kilku placówek naukowych! Białowieża chlubi się swoimi uczonymi – są to w pewnym sensie ambasadorzy tej niewielkiej miejscowości w całym świecie. Rozśławiają ją przede wszystkim prowadzonymi na terenie Puszczy Białowiejskiej badaniami naukowymi, których wyniki są publikowane w czołowych światowych periodykach naukowych. Ale ma też Białowieża tych zwykłych mieszkańców, którymi także może się poszczycić. Ot, chociażby nieżyjącym już **Jerzym Ławryszem** – najbardziej znanym kierowcą na tym terenie. We wsi każda osoba w średnim lub starszym wieku znała pana Jurka.

Jerzy Ławrysz spędził za kółkiem całe swoje dorosłe życie. Przemierzył Polskę wzdłuż i wszerz niezliczoną ilość razy. Nieobce mu były także liczne szlaki drogowe poza granicami naszego kraju. Swój fach znał doskonale. Potrafił też usunąć każdą usterkę w pojeździe, wiedział, gdzie i co w nim „piszczy”. A przy tym był sympatycznym, czynnym i otwartym na ludzi człowiekiem. Każdego witał serdecznym uśmiechem. Lubił i potrafił doradzić nie tylko w sprawach fachowych, ale także życiowych. Zawsze można było liczyć na jego bezinteresowną pomoc. Wielu uważało go za swego mentora.

Jerzy Ławrysz był rodowitym białowieżaninem. Jego ojciec (także **Jerzy**) pochodził ze wsi Nowosady w gminie Michałowo. Do Białowieży przyjechał w latach dwudziestych za pracą. Tu ożenił się z **Ireną Dackiewicz**. Z tego właśnie związku 15 stycznia 1931 roku przyszedł

na świat znany i lubiany przez społeczność białowieżską kierowca.

Nim wybuchła II wojna światowa, Jerzy zdążył ukończyć dwie klasy szkoły powszechnej. W czasie okupacji został wywieziony z rodziną za Brześć nad Bugiem. Po czterech miesiącach rodzina po kryjomu wróciła do Białowieży. Ojciec najął się u jednego z tutejszych leśniczych za furmana. Niestety, Niemcy dowiedzieli się o tym i ponownie wywieźli Ławryszów, tym razem do Białegostoku. Ojciec zostawił syna u ciotki, aby pilnował kupionego wcześniej placu i drewna na budowę domu. Rodzice wrócili dopiero po wyzwoleniu, w Białymstoku pracowali w fabryce.

Jerzy kontynuował naukę. W 1947 roku wstąpił do 3-letniego Gimnazjum Mechanicznego w Hajnówce, w którym zdobył zawód ślusarza. Pracę zawodową rozpoczął 22 listopada 1950 roku – został zatrudniony jako pomocnik kierowcy w Hajnowskim Przedsiębiorstwie Przemysłu Drzewnego. Przepracował tu prawie rok – 14 listopada 1951 roku został powołany do odbycia zasadniczej służby wojskowej. W wojsku powierzono mu samochód. To była dobra szkoła nauki jazdy – wspominał po latach. Do domu powrócił 21 grudnia 1953 roku. W następnym roku podjął pracę w Przedsiębiorstwie Robót Kolejowych w Hajnówce. Nietrudno się domyślić, że w charakterze kierowcy samochodowego. Pracował tu niedługo – 8 grudnia tego samego roku zwolnił

się i już 20 stycznia 1955 roku zatrudnił się jako kierowca w Nadleśnictwie Białowieża. Pracował tutaj do 30 września 1961 roku. Następnego dnia został kierowcą w miejscowym Ośrodku Remontowo-Budowlanym. W ORB „jeździł” do 11 sierpnia 1965 roku. Dzień później otrzymał angaż kierowcy w Białowiejskim Parku Narodowym. To było już ostatnie jego miejsce pracy. W Parku przepracował ponad trzydzieści lat. Na emeryturę przeszedł z dniem 29 lutego 1996 roku. Ale nie pożegnał się ze swoich fachem. Jeszcze przez około 10 lat pomagał swemu synowi prowadzić firmę przewozową, obsługującą lokalny ruch turystyczny. Jeździł autobusem. Później już tylko swoim prywatnym fiattem cinquecento. Ciekawe, że przez ten bardzo długi okres nie spowodował ani jednej kolizji drogowej. Jego syn twierdzi, że nie pamięta, aby ojciec też kiedykolwiek został ukarany mandatem.

Wielu starszych mieszkańców Białowieży zapamiętało Jerzego Ławrysza jako kierowcę parkowego autokaru, nazywanego powszechnie, z racji jego kształtu i koloru – „Ogórkiem”. Jazda tym wręcz kultowym dla BPN pojazdem należała do samych przyjemności. Autobus Parku często był wynajmowany przez zakłady pracy, instytucje, szkoły. Kierowca zawsze potrafił wytworzyć wśród pasażerów wspaniałą atmosferę, a także zainteresować ich mijanymi obiektami.

Zdarzało się też Ławryszowi spojrzeć na pokonywane przez siebie trasy... z góry. 8 września 1975 roku odbył wraz z przewodnikami PTTK słynny lot nad Puszcą Białowieską samolotem AN-2 „Andromeda” z Aeroklubu Białostockiego. Na owe czasy było to niezwykle wydarzenie.

W BPN Jerzy Ławrysz należał do najbardziej cenionych pracowników, o czym zaświadcza chociażby przyznawane mu nagrody i odznaczenia. Na przykład w 1982 roku otrzymał Srebrny Krzyż Zasługi, a w dwa lata później Medal 40-lecia Polski Ludowej. Kierowca nie stronił też od pracy związkowej i społecznej. W 1983 roku został wybrany na członka Zarządu Niezależnego Samorządnego Związku Pracowników przy BPN, a w pięć lat później uzyskał mandat radnego Gminnej Rady Narodowej w Białowieży na kadencję 1988-1994.

Białowiecki kierowca był żonaty. Związek małżeński zawarł 20 kwietnia 1954 roku. Wybranką jego serca została **Janina Wąsowska**, pochodząca ze wsi Berest (pow. nowosądecki). Poznali się przy odbudowie Warszawy. Małżeństwo doczekało się syna – **Jerzego**, który także obrał fach kierowcy. W 2004 roku Ławryszowie obchodzili Złote, a w 2014 roku – Diamentowe Gody. Z tych okazji otrzymali medale „Za długoletnie pożycie małżeńskie”, przyznane im przez prezydenta RP.

Jerzy Ławrysz odszedł w 2018 roku. Miał 87 lat. Bezpośrednią przyczyną śmierci było silne poparzenie (80 proc. powierzchni ciała), powstałe w wyniku eksplozji piecyka gazowego w łazience. Ostatnie dni spędził w śpiączce farmakologicznej we Wschodnim Centrum Leczenia Oparzeń w Łęcznej (woj. lubelskie). 18 września spoczął na białowieckim cmentarzu. Do czasu nieszczęśliwego wypadku zachowywał dobrą kondycję fizyczną i umysłową.

Piotr Bajko, fot. **archiwum Jerzego Ławrysza (syna)**

На вечери маме для Вас оповідання, як то давно тому радили собі в селі Липна на Лемковині. Певно знате го з книжки під тым самым наголовком, яка вказала ся в 2010 році під редакциом Юрка Стариньского і Анны Рызданич з барз климатичныма ілюстрацыма мексиканьской маляркы Гулетты Гонзалес. Лемківксы байкы в мексиканьській оправі, як о них писано на ламах Православного Прегляду, власні додатку «Сами про себе». Тым разом «Як липняне сонце до міха імали» в кус інші літерацкій опарві.

Як Липняне сонце до міха імали

■ Тяжко жыло ся липнянам давно тому, коли ішы будували своє село. Мало было орной землі, бо вшытко порастали стары ліси. Ялиці, смереки, но і липы, од котрых взяла ся назва села. Треба было їх вырубувати, жебы народила ся Липна.

По тому тіж не сіяло ся дуже зерна, а і груль не садило, бо їх втовды ішы ани на Лемковині не знали. Бракувало там вшыткого, одежы і обуця, а зимы в горах были барз остры. Сьнігы што найменче по пояс, а морозы так міцны, же липнянам праві же одпадали уха і носы. По тому не дивне, же найвеце докучала ім зимова пора року. І так, єдного разу, селяне урадили собі:

– Треба в літі зімати сонце до міха, кед рано выходит зза гори, жебы в зимі нас гріло!

І кед надышло літо, взяли ся за свій плян. Не спали цілу ніч, лем пішли чекати на гору. Сонце

еднак возшло своїм тором. Як селяне чекали на єдні горі, то оно вказало ся зза другой. Зас на другу ніч, кед пішли чатувати на другу гору, сонце возшло зза третью. І так якоси все ім втікало, же не здоляли го николи

зіматі. Люде зас з липнян собі кус жартували. Бодай кусцьок ся захарило і сонце не світило, старшы на Лемковині повідали:

– А-га, уж липняне сонце до міха зімало. Певно далі го в міху тримают, бо не світит!

Кед не дало ся липнянам нияк сонця зіматі, вспільні урадили:

– Треба шыти одужу на зиму!

З чым тіж была біда, бо в селі не было кравця. Нашол ся еден мудрий і гварит:

– Возме рака! Він має велькы ножиці і нам скоро сукно покрас на гуні, а мы даяк іх пошыеме!

Принесли рака, наклали му сукна і чекают. Годину, дві, а тот ани ся не рушыт...

– Певно ся встидат! – Бесідуют липняне. – Треба лишыти го самого, може втовди возме ся до роботи!

Рак остал сам. За дві години ся вказало, же сукна ани ся не дйтхнул.

– Він ліпше видит в ночи – одозвал ся хтоси.

Так тіж позатикали выгляды в хыжы, жебы ништо не смотрил зо двору. Ракови дали сьвічку і лишыли го самого. Приходят рано, смотрят, а сукно лем попалене і жолте от воску. «Кравец» на ним сидит і нич ся не задіяло. Втовды доперо поняли липняне, же правдивого кравця треба похлядати где інде.

За недолго тіж вказало ся, же ім бракуе барз цінного богацтва, яким в давних віках была сіль. Зас вспільні урадили:

– Хто має веце соли, най принесе до вйта, то ей посіеме і обділиме вшыткых!

Кед обсіяли дост великий кавалец землі, барз были ради, же в кінцю будут мати свою сіль. Выбрали поцтивых хлопів, жебы пильнували того поля і повідамяли сельскы власти, як то скоро буде она росла. І так прышло ім на тым полю дост долго собі вартувати, але нияк нич з того не хтіло выростнути. Смутны хлопы пішли до вйта

замельдувати, же не видно, жебы сіль сходила. Вйт скликал в тій справі вшыткых липнянских ґаздів, а што за тым іде урадити, жебы vybrати єдного мудрого, котрый піде барз докладні призрыти ся на тото поле. На зобранья пришли і тым разом і ґаздині, бо в хыжах уж не было чым доправити ідла. Жены певни, же выросла і будут ей розділяти, а ту чуют, што нич з того. І так зачала ся велька свара. ґаздині в крик, же дали последню, яку мали сіль до сіяня і вшытко на дармо!

– Тихо! – Гварит вйт. – Єст ішы надія. Пошлеме єдного мудрого і поле збадат.

– Добрі, але не посилайте лем жадного хлопа, бо вшытко задопче і сіль не зийде! – Кричала єдна с барже выгаданих ґаздинь.

– Мате рацию кумо – подрапал ся по челі найважнійший предсавитель власти в селі. – Но, але як ту збадати, ци сіль росне і не здоптати ани єдного кавальця землі?

Долго радили, высилали свої мозгы, жебы найти розвязаня, аж одозвала ся тота сама ґаздиня:

– Треба vybrати шытьох міцных хлопів, зробити ношы і най собі до них сяде выбраний мудрий ґазда і з гори буде докладні презерал обсіяне поле, зас лем шытьох буде го несло.

– А то добра думка! – Гукнула з радости ціла громада

і одноступні приобіцяли дати тій ґаздині найвече соли, котрой, як відомо, николи ся не дочекала.

Єдного разу помер в селі ґазда, котрый, як то на побожного Лемка пристало, записав при сьвідках особливі, бика «на церков». Дивували ся міцно липняне, бо ґаздове, котры перед ним померли, в тестамах записували поле, а николи не живу худобу. В тамтим часі в селі не было клевані, а священник приходил з сусіднього села, так тіж пришло ім самым розпорядити живином.

– Што з тым биком зробити? – Безрадні розкладают руки липняне, але внет урадили. – Лишыл покійний Матфій бика на церков за вспоминаня своей души, то треба го положить на церков, бо даде ішы могло бы ся його родині злі вести.

Бояли ся тіж, же не пошануваня волі небіщыка може стягнути на село кару Божу.

– Лем як того бика вытягнути на церков? – Драпут ся по головах. – Треба скликати вшыткых зо села, взяти сильны мотузы і будеме втігати го до гори! – Підповіл хтоси з громади.

На тото надишло акурат струджений дорогом подорожник. Смотрит і не довірят. В середині села толпа люди і то під самим церковом, задераючи голови ґу найвекшій церковній бані, призерат ся, як чорний крас

бицьок слиз'г'ат ся ратицямы по блашаным дасі, а при тым ричыт так, же чути го не лем в суцідній Радоціні, але його реваня подібно несло по лісі і горами, аж і до Незнайовой, Чорного і Долгого.

– Добры люде, што робите? – Звідуе ся подорожник, а кед му вшытко оповілі в справі особливого запису, рюкл:

– Кед лишыл небіщык бика на церков, тай не треба было вытігати го на ню, лем продати, а грошы за него належыт дати на церков.

– Боже Вам заплат! – Урадували ся барс вдячны липняне за так мудру раду, же нихто в селі навет так бы і не подумал. І так мудрий подорожник пішол в свою страну, а липняням лишыл ся новий клопіт. Як то teraz стягнути того бика на землю, жебы ся не потолк? І зас треба было «рушыти найвыдатнішыма мозгамы» в селі.

– Треба позберати як Липна долга і шырока вшыткы перины. Поскладати єдна на другу і підложыти, кед будеме го стігати! – Одозвал ся ґазда Яцко, а ціла громада поперла так поступовий проект оплескамы. Зараз тіж хлопцы взяли ся до роботи, бо міцно зострашене бичыско далі окропні ричало. Яцкову перину по тому дали на сам верх, бо тіж і він сам цілом акціом керувал. Так то тіж бідне зьвіря вдало ся зас на землю спровадити. А кед уж было по вшыткым, Яцкова жена долго іщы мусіла свою посціль на ріці прати...

Хоц тото вшытко діяло ся барз давно, люде не забили липняньскых комцурийок. През столітя, коли не было ани радия, телевизора, єдны другым оповідали на вечырках, як то особливо будували Липну, аж дотерли они до наших часів. По тому гнески і мы можеме ся з них сердечні посьміяти.

Анна Рыдзанич

Я нарадзіўся тут

Muzeum i Ośrodek Kultury Białoruskiej w Hajnówce zaprasza do udziału w czwartej edycji konkursu plastycznego „Я нарадзіўся тут – Tu się urodziłem”, poświęconego historii i kulturze Podlasia oraz zamieszkujących go mniejszości narodowych i etnicznych. Celem konkursu jest pielęgnowanie patriotyzmu lokalnego, kształtowanie tożsamości oraz upowszechnianie dziecięcej twórczości.

Prace należy przesać do 20 maja wraz z formularzem zgłoszeniowym załączonym do regulaminu. Regulamin i załączniki są do pobrania na stronie internetowej www.muzeumbialoruskie.hajnowka.pl oraz www.hajnowka.pl

Rozstrzygnięcie konkursu oraz otwarcie wystawy pokonkursowej odbędzie się w czerwcu lub we wrześniu w muzeum w Hajnówce.

Konkurs skierowany jest do dzieci w wieku przedszkolnym, uczniów szkół podstawowych, średnich z terenu województwa podlaskiego. Prace będą oceniane w czterech kategoriach: przedszkola, klasy

I-III szkoły podstawowej, klasy IV-VIII szkoły podstawowej, szkoły średnie. Technika wykonania prac dowolna – malarstwo, grafika, rysunek – na formacie A4-A3. Praca musi być wykonana samodzielnie.

Każdy uczestnik może zgłosić na konkurs tylko jedną pracę.

Z jednej szkoły można zgłosić do konkursu dowolną ilość prac.

Na odwrocie każdej pracy należy nakleić dokładną metryczkę załączoną do regulaminu. Do prac należy dołączyć kartę zgłoszenia według podanego na stronie internetowej wzoru.

Kontakt do organizatora: Muzeum i Ośrodek Kultury Białoruskiej w Hajnówce, ul. 3 Maja 42, 17-200 Hajnówka (www.muzeumbialoruskie.hajnowka.pl, e-mail: kontakt@muzeumbialoruskie.pl, tel. (85) 682 28 89).

Partnerem projektu jest Stowarzyszenie Kulturalne TYBEL, patronat objęło Radio Białostok oraz Tygodnik „Niva”. Konkurs odbywa się w ramach zadania publicznego „Przygraniczny Alians Etniczny” współfinansowanego ze środków Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz budżetu miasta Hajnówka.

Agnieszka Tichoniuk
fot. autorka

Музей і Цэнтр Беларускай Культуры ў Гайнаўцы

На першым з'ездзе Беларускага грамадска-культурнага таварыства была прынята пастанова стварыць беларускі рэгіянальны музей. Каб збылася задума спатрэбілася аднак дзесяць гадоў. Гэты час быў выкарыстаны для збору экспанатаў, у які ўключыліся этнографы **Мікола Лобач** і **Мар'ян Пецокевіч** ды група энтузіястаў з Канстанцінам Майсеняй у галоўнай ролі. Афіцыйнае адкрыццё музея прайшло 12 сакавіка 1966 г. у Белавежы. Пры афармленні экспазіцыі працавалі гайнаўскія мастакі **Віктар Кабац** і **Анатоль Корзун**.

У фондах музея было напачатку каля 1000 экспанатаў этнаграфічнага характару. Экскурсаводам працаваў **Уладзімір Гацута**, чалавек адукаваны і заангажаваны ў справу. У 1970 г. музей наведала звыш 14,5 тысячы асоб, у тым ліку 2500 замежных гасцей. Нягледзячы на яго папулярнасць, дзяржаўныя ўлады перасталі аднак яго фінансаваць. Экспанаты з Белавежы перавезлі ў Беласток, а ў 1973 г. Міністэрства культуры і адукацыі Польшчы афіцыйна загадала беларускі музей закрыць. Так на практыцы рэалізаваўся новая палітыка польскіх улад у адносінах да нацыянальных меншасцяў. Польшча цяпер мела быць аднанацыянальнай дзяржавай, пра што у 1976 г. афіцыйна заявіў **Эдвард Герэк**, першы сакратар ПАРП.

Да ідэі Беларускага музея вярнуліся праз дзесяць гадоў. У 1983-84 гг. стараннямі **Канстанціна Майсені**, тадышняга сакратара БГКТ, у Гайнаўцы быў створаны Грамадскі камітэт пабудовы музея помнікаў беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху (апошні

дадатак назвы быў патрэбны па палітычных прычынах). Камітэт атрымаў у карыстанне пляц з будынкамі ў цэнтры Гайнаўкі. У 1986 г. Бельскае будаўлянае прадпрыемства пачало будаваць галоўны корпус музея. Фінансавыя сродкі паходзілі, галоўным чынам, з грамадскіх складчын, у тым ліку збораў у праваслаўных храмах, а таксама ахвяраванняў беларусаў з усяго свету, м.інш. з Англіі, Бельгіі, Нямеччыны, Аўстраліі, Канады і ЗША. Пры пабудове шмат людзей працавала грамадскім чынам, а з Беларусі прыходзілі неабходныя будаўляныя матэрыялы.

Першая выстаўка пад назвай "Жыве Беларусь" была адкрытая ў Беларускаму музеі ў Гайнаўцы 30 кастрычніка 1990 г. З гэтага часу пачалася музейна-культурная дзейнасць цэнтра, які, паводле задумы Канстанціна Майсені, меў стаць сапраўдным Беларускаму домам культуры. Пры музеі ён планаваў таксама пабудаваць праваслаўную часоўню. Неўзабаве пачало тут дзейнічаць кіно ды беларуская бібліятэка, якая ў 2004 г. налічвала амаль 10 тыс. тамоў; кіравала ёю тады **Наталля Герасімюк**. Арганізаваўся рэстаран "Белы сон" з беларускай кухняй. У 2001 г. была адкрытая першая пастаянная, этнаграфічная экспазіцыя, апрацаваная **Нэляй Шчукай** і **Эдуардам Агуновічам**.

З 2003 г. музей у Гайнаўцы дзейнічаў ужо пад цяперашняй назвай, а дырэктарам стаў **Іван Карпюк**, які кіраваў ім да 2010 г. Апрача выставак арганізаваліся тут канцэрты, фэстыны, майстаркласы, канферэнцыі, літаратурныя семінары. Музей адчыніўся на супрацоўніцтва з ін-

шымі беларускімі арганізацыямі, такімі як Беларускі саюз, Беларускае гістарычнае таварыства, Музей малой бацькаўшчыны ў Студзіводах, Звязь беларускай моладзі.

У 2005 г. быў наладжаны першы этнаграфічны фэст "Культура на музейных сходах". Пасля ён разросся да фествалю ды цыкла мерапрыемстваў пад назвай "І тут жывуць людзі", ладжаных у розных мясцовасцях Падляшша. Пачала дзейнічаць тэатральная група "Сявенька", якая пад кірункам **Іаанны Троц**, прадаўжае працаваць і цяпер. Музей арганізуе прэзентацыі кніг і сустрэчы з цыкла "Кірыліцай пісанае".

Беларускі музей у Гайнаўцы праводзіць пастаянную працу па папулярызацыі творчасці беларускіх мастакоў Польшчы ў рамках праекту "Беларускі алфавіт мастацтва". Арганізуе жывапісныя і разьбярскія пленеры і майстаркласы, а таксама агульнапольскі фота-конкурс "Падляшша ў аб'ектыве" ім. Віктара Волкава. Арганізоўвае цыкл рок-канцэртаў пад назвай "Музыка без засцярог" ды мерапрыемства "Мастацкія сустрэчы школьнікаў".

З 2010 г. Музеём і цэнтрам беларускай культуры ў Гайнаўцы плённа кіруе **Тамаш Ціханюк**. Нягледзячы на грамадскі характар і арганізацыйна-фінансавыя цяжкасці, установа з'яўляецца адным з важнейшым цэнтраў культурнага жыцця беларускай меншасці ў Польшчы.

Дорофей Фіонік

Pomruk (z lewej) razem z Pocięchą na widokówce

Niepokorny król puszczy

Mój ojciec, wieloletni pracownik Ośrodka Hodowli Żubrów Białowieskiego Parku Narodowego, bardzo dobrze poznał swych podopiecznych. Twierdził, że każdy żubr, podobnie jak człowiek, ma swój charakter. I tak samo, jak wśród ludzi, zdarzają się pomiędzy nimi osobniki niepokorne, skłonne do agresji wobec innych żubrów czy nawet człowieka.

Zaliczał się do nich niewątpliwie Pomruk. Samiec ten był znany nie tylko w Puszczy Białowieskiej, ale także daleko poza jej granicami. Od czasu do czasu pisała o nim prasa. Na świat przyszedł 22 maja 1951 roku. Jego ojcem był Plisch (odegrał on bardzo ważną rolę w restytucji żubra w Białowieży i Polsce), matką – Polana. W wieku niespełna półtora roku, 13 września 1952 roku, został wypuszczony z rezerwatu hodowlanego Białowieskiego Parku Narodowego na wolność do Puszczy Białowieskiej. Towarzyszył mu drugi samiec – Popas. Były to pierwsze żubry, które wraz z następnymi partiami, wypuszczanymi w kolejnych latach, stworzyły w Puszczy stado wolnościowe.

Pomruk był zwierzęciem ciekawskim, odwiedzał różne zakątki leśne. Wychodził też na drogi, wtedy jadące po nich samochody, furmanki lub sanie musiały zatrzymać się i czekać, aż zwierzę pójdzie sobie w las. Żubr pojawiał się również na torach kolejowych, w związku z czym torpedy kursujące na linii Hajnówka – Białowieża się spóźniały. Regularnie podjadał

chłopskie siano ustawione na łące w stogach. Chłopi próbowali urządzać przy nich nocne warty. Rozpalali ognisko i czekali na intruza, którego jednak nie sposób było przepłoszyć. Pomruk przychodził, kładł się przy stogu i „wartował” z chłopami do rana. Czasami odwiedzał robotników prowadzących w lesie wycinkę drzew. W obawie o swoje bezpieczeństwo, przerywali pracę, chroniąc się w jakimś w miarę bezpiecznym miejscu. Nadleśnictwo każdorazowo dzwoniło do dyrekcji parku narodowego, by ta zrobiła coś z swym podopiecznym. Czas płynął, koszty rosły!

Pomruk prowadził samotny tryb życia. Upodobał sobie okolice nadleśnictwa Narewka. Okoliczni mieszkańcy skarżyli się, że mimo młodego wieku zachowywał się złośliwie w stosunku do ludzi. A na to pozwalały sobie tylko bardzo stare żubry, przy czym zdarzało się to stosunkowo rzadko.

Pod koniec maja 1955 roku Pomruk po raz kolejny dał o sobie znać. Wyszedł na skraj lasu koło wsi Świnoroje. Pastły się tam wiejskie krowy. Na łamach białostockiej mutacji warszawskiego

„Życia” dziennikarz tak przedstawił to zdarzenie: „Żubrowi coś pomieszało się w dużym łbie, bo naraz skoczył ku stadu i pewnej, widocznie uroczej dlań krowie. A kiedy się broniła, poturbował ją tak dotkliwie, że trzeba było dobrać. Właściciel miesiąc potem zażądał od nadleśnictwa 3500 zł odszkodowania. Napisałem, że Pomrukowi pomieszało się w dużym łbie, ponieważ ruja u żubrów odbywa się dopiero jesienią. A może co innego wydarzyło się krowie? Świadkiem jest pastuch, niezbyt rozgarnięty, analfabeta, i on żubra oskarżył”.

Pastuchem tym był **Mikołaj Sołogubik**. Pomruk jakby szukał zemsty na nim za owo wiosenne niepowodzenie z krową, którą sobie upodobał. Okazja przytrafiła się ostatniego dnia lipca. W południe słońce paliło niemiłosiernie. Pomruk dla ochłody schronił się w krzakach na brzegu lasu. Wspomniany pastuch akurat pędził ku wsi stado bydła. W żubrze zawrzało. Wypadł nagle z krzaków i łbem pchnął mężczyznę w pośladki. Ten upadł. Leżącego na ziemi podbrał rogami i rzucił nad siebie jak manekinem. Przerażony pastuch spadł na grzbiet żubra i przez pewien czas utrzymywał się na nim. Rozłoszczone zwierzę poniosło „jeźdźca” galopem w las. Pastuch uchwycił się pierwszej grubszej gałęzi, która trafiła mu pod ręce i szybko się wdrapał prawie na sam szczyt drzewa. Przesiedział tam ponad godzinę, gdyż Pomruk cierpliwie czekał pod drzewem. W końcu znudziło mu się, mruknął i odszedł. Mikołaj z trudem dokuśtykał do ośrodka zdrowia w Narewce, gdzie go opatrzone.

W dyrekcji Białowieskiego Parku Narodowego zdecydowano, że Pomruka trzeba odłowić i z powrotem umieścić w rezerwacie. Tak też się stało. W połowie sierpnia żubr trafił za ogrodzenie rezerwatu pokazowego, a na wolność wypuszczono dorosłą samicę.

Rozrabiający żubr stał się wkrót-

ce turystyczną atrakcją. W rezerwacie oglądały go i robiły mu zdjęcia niezliczone rzesze turystów i wycieczkowiczów, a także dziennikarze. Józefowi Lasockiemu z „Gazety Białostockiej” pod koniec lutego 1957 roku udało się utrwalić na taśmie fotograficznej walkę Pomruka z młodszym o rok Pokojem. Zdjęcie oczywiście trafiło na łamy gazety.

Inny dziennikarz wspomnianej gazety, **Marek Koreywo**, poświęcił Pomrukowi kilka zdań: „W specjalnym rezerwacie pokazowym, odległym od Białowieży o cztery kilometry, zwraca uwagę wielki i silny Pomruk ze swoją żoną Pocięchą i córką Pocięską. Pomruk do niedawna chodził sobie na wolności, ale zbyt interesował się ludzkimi osiedlami w pobliżu puszczy, to zaś stało się powodem kilku incydentów. Chłopi odpędzali żubra od osiedli, szczuli go psami, aż w końcu poczciwy i spokojny Pomruk „wyszedł z nerw” i zaczął się do ludzi odnosić wrogo, a jednego nawet ciężko poturbował. „Zaproszono” wtedy Pomruka do zagrody, gdzie od kilku miesięcy pełni rolę reprezentanta ginącego gatunku.

Żubr jest obdarzony niezwykle siłą. Ogrodzenie zagrody składa się z poprzecznie ułożonych bali sosnowych, tak grubych, że zdawałoby się, najpotężniejsze zwierzę nie potrafi ich uszkodzić. A jednak zdarzyło się kiedyś, że Pomruk usłyszał w bliskim sąsiedztwie żubry spacerujące na wolności (korzystają z niej tylko dwadzieścia cztery sztuki) i widocznie, powodowany tęsknotą, zaczął rozrzucać ogrodzenie. Grube belki trzaskały pod natarciem jego łba jak kruche patyki. Na szczęście, po wyładowaniu tęsknoty i siły, Pomruk uspokoił się i odszedł w głąb zagrody”.

Kilka słów poświęciła Pomrukowi także **Jolanta Jaśmin** w swym reportażu zamieszczonym w „Światowidzie”, a zatytułowanym „Pomruk i Pocięcha”: „Oto stałam już niemal oko w oko z najgroźniejszym żubrem. Nazywa się „Pomruk”. Ten nie przechadza się swobodnie po białowieskiej puszczy, lecz spędza żywot za ogrodzeniem. Na osłodę dano mu towarzyszkę o wymownym imieniu „Pocięcha”. Romantyczne, prawda?”.

Strażnicy rezerwatowi, wiedząc o złośliwej naturze Pomruka, skwapliwie unikali bliższych z nim spotkań. W końcu zwierzęciu przytrafiła się okazja przypomnieć im, z kim mają do czynienia.

23 sierpnia 1964 roku Pomruk zaatakował w rezerwacie starszego strażnika **Daniela Perszkę**. Ciężko poturbowanemu mężczyźnie, ze złamaną miednicą, udało się doczołgać do telefonu w stróżówce i wezwać pomoc. Po tym wypadku Perszko do pracy już nie wrócił, wysłano go na rentę.

Dyrekcja Parku dość szczegółowo przeanalizowała wypadek i podjęła decyzję o wywiezieniu żubra z Puszczy Białowieskiej. Po upływie niecałego roku od wypadku, 21 maja 1965 roku, Pomruk został przewieziony do Ośrodka Hodowli Żubrów w Smardzewicach w województwie łódzkim (powiat tomaszowski). Przebywał tam niedługo, bo już 22 grudnia tego samego roku zakończył swój żywot. Niepokorne zwierzę przeżyło czternaście lat i siedem miesięcy.

Piotr Bajko
fot. archiwum autora

Sami o Sobie. Miesięcznik społeczno-kulturalny. Nieodpłatny dodatek do Przeglądu Prawosławnego
Współfinansowany ze środków Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji
oraz Fundacji im. Księcia Konstantego Ostrońskiego
ISSN 1899-9018 Nr indeksu 371416

Wydawca: Fundacja im. Księcia Konstantego Ostrońskiego

Redaguje zespół: Andrzej Charyło (sekretarz redakcji), Eugeniusz Czykwini (redaktor naczelny)
Doroteusz Fionik, Natalia Klimuk, Ałła Matreńczyk, Anna Petrovska
Anna Radziukiewicz (zastępca redaktora naczelnego), Dorota Wysocka

Opracowanie graficzne: Dorota Wysocka

Skład komputerowy: Halina Kierdelewicz

Adres redakcji: 15-399 Białystok, ul. Składowa 9; tel./fax (0048 – kier. z zagranicy) 85 742 18 57
e-mail: redakcja@przegladprawoslawnypol; www.przegladprawoslawnypol

Publikacje wyrażają jedynie poglądy autorów i nie mogą być utożsamiane z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Публикації виражають лем погляды авторів і не можуть бути ідентифіковані з офіційним становищем Міністра Внутрішніх Справ і Адміністрації. Публикации выражают только точку зрения авторов и не могут быть отождествлены с официальной позицией министра внутренних дел и администрации. Публікації виражають лише точку зору авторів і не можуть ототожнюватися з офіційною позицією Міністра внутрішніх справ і адміністрації. Публикації виказують тільки меркаванні аўтараў і не могуць быць ідэнтыфікаваны з афіцыйнай пазіцыяй Міністра Унутраных Спраў і Адміністрацыі.